

Předložená dizertační práce rozpracovává koncept binárního symbolického kódu občanské společnosti Jeffreyho Alexandra a Philipa Smithe a prostřednictvím takto úzce vymezené analýzy se snaží přispět k širší diskusi týkající se role emocionality a racionality ve veřejném prostoru.

Alexander je jedním z mála, komu se v posledních dekáдах vývoje sociální teorie podařilo prostřednictvím kritiky soudobých kulturně orientovaných teoretických přístupů prorazit s novým paradigmatem. Institucionalizace „silného programu v kulturní sociologii“ bez dostatečné reflexe jeho epistemologických základů ale nese riziko, že se kulturní sociologie namísto kritické disciplíny stane skrytou reprezentantkou funkcionalistické ideologie.

Identifikuji a rozpracovávám několik klíčových teoretických otázek, které koncept symbolického kódu vyvolává: otázku systémové diferenciaci a relativní autonomie občanské sféry; otázku relativní autonomie kultury; hledání pozice symbolických kódů mezi interpretativními nástroji kulturní sociologie; otázku univerzality symbolického kódu; otázku normativity a otázku mocenských vztahů.

V návaznosti na studii Marka Skovajsi se pokouším testovat možnosti symbolického kódu v české občanské sféře. Ve dvou případových studiích – disidentského diskurzu a diskurzu místních referend – ukazují, že struktura českého občanského kódu odpovídá Alexanderovu a Smithovu kódu svobody a represe, které identifikovali v americké občanské společnosti.

Ukazují, že koncept následuje racionalizační ideál modernity, Jeffrey C. Alexander nicméně nevyužívá možnosti kritické interpretace tohoto konceptu. Poukazují na to, že konsistentně nerozlišuje mezi empirickou a normativní rovinou studií kulturní struktury a i přes deklarovaný kritický přístup zůstává jeho analýza silně konsensualistická. Omezuje se na kritiku utlačivých sil neobčanských sfér vůči sféře občanské, a jako jedinou možnou inkluzivní strategii nabízí překlad dosud vylučujících vlastností referentů do pozitivních charakteristik občanského kódu svobody.

Oproti tomuto přístupu zdůrazňuji, že ideál racionalizované modernity, který Alexander odhaluje prostřednictvím symbolického kódu občanské sféry, stále reflektuje hegemonické vztahy. Navrhuji proto dekonstruovat vnitřní strukturu občanského kódu. V návaznosti na jeden z proudů kritiky Alexanderova konceptu se zaměřuji především na Alexanderovu eliminaci emocionality a iracionality z diskurzu občanské společnosti a ukazují, že tyto charakteristiky mohou být vnímány a posilovány jako pozitivně občanské, spíše než zaháněny do rodinné nebo jiných neobčanských sfér.